

Meningen van een reactionaire utopist

Over de hervormingen in het onderwijs

Willi Huyghe

Beleidscoördinator Pedagogisch Centrum (MPI + School) Wagenschot

De hervorming van het onderwijs is al jarenlang één van de belangrijkste agendapunten van de Vlaamse regering. Nu het lager en het hoger onderwijs op nieuwe sporen staan, zet de onderwijsminister zijn tanden in de hervorming van het secundair onderwijs.

Willi Huyghe geeft hem een aantal beleidssuggesties mee.

Dat uitgerekend minister Luc Van den Bossche - die in brede kring niet meteen bekend staat om zijn overdreven hoffelijkheid - zich heeft bekeerd tot de kunst van het minzame geduld, zegt veel over de opdracht waarmee hij zich - net als zijn voorganger Daniël Coens overigens - heeft ingelaten.

De minister heeft zelf verklaard dat de hervormingen van het secundair onderwijs tot de moeilijkste operaties van de jongste jaren behoren. Verwonderlijk is dat niet. Onderwijshervormingen blijven een gevoelig thema. De schoolstrijd, die in het collectieve geheugen gebrand staat, overschaduwde nog steeds het maatschappelijk debat over onderwijs. Omdat Franse revoluties en politieke kamikaze niet meer tot onze nuchtere zeden behoren, wacht ons dus een langdurig - ogenschijnlijk technisch - debat.

Dat de opdracht die de minister op zich heeft genomen zo delicaat is, heeft echter nog andere oorzaken. Het pleit voor de minister dat hij gekozen heeft voor de gerichte onderhandelingsstrategie. Als hij zijn werk ten gronde wil afmaken, zal hij echter een fase van staalharde confrontatie met het onderwijspersoneel niet kunnen vermijden. Tegen verworven rechten, hoe betwistbaar ook, kan een redelijke argumentatie vaak niet op.

De onnoemelijke vastheid van betrekking

Toen Aster Berkhof het enkele jaren geleden waagde publiekelijk te verklaren dat onderwijs een ronduit plezierig beroep is met zulk een zee aan vrije tijd dat het hem ook nog heeft toegelaten een kleine bibliotheek bij elkaar te schrijven, werd hij als stielbederver verketterd. De opgeblazen verontwaardiging over Berkhofs uitspraak is tekenend voor de sfeer waarin over onderwijs gedebatteerd wordt. Toch is de romanschrijver deze keer dicht bij de realiteit gebleven. In het onderwijsstatuut zijn een aantal aberraties gegroeid die in om het even welke andere beroeps-categorie ondenkbaar zijn.

In onze wereld gelden de bindende spelregels die in het sociaal overleg uitgewerkt zijn voor de verhoudingen tussen werkgevers en werknemers: de arbeidsovereenkomst, die aan beide partijen een functioneel kader biedt en willekeur van de werkgever tegengaat. Het wederzijds respecteren van wettelijke opzegtermijnen en -vergoedingen wordt daarbij algemeen aanvaard als een billijk principe. Essentieel in de gebruikelijke arbeidsovereenkomst is de directe relatie van de betrokkenen tot elkaar en hun interpretatie van het gezamenlijke doel.

De vaste benoeming in het onderwijs zet die

Aberraties

In situaties waar het onderwijs en andere professionele sectoren elkaar raken, worden de aberraties die in het onderwijsstatuut gegroeid zijn, bijzonder duidelijk.

Ik kan er uit mijn eigen ervaring een aantal aangeven. Als beleidscoördinator van een pedagogische instelling, die een medisch-pedagogisch instituut én een school onder één dak verenigt, probeer ik twee werknemersstatuten (dat van gezin en welzijn en dat van onderwijs) te verzoenen in een dagelijks samenwerkingsverband. Ik heb het mijzelf bijzonder moeilijk gemaakt door niet echt begrip te willen opbrengen voor de gedachte dat een groepschef (statuut gezin en welzijn) 20 dagen wettelijk verlof heeft, terwijl een werkmeester, directeur, huismeester (statuut onderwijs) zich wettelijk gesteund weten in een gebruikelijke vakantietijd van minimaal 55 dagen. Waarop baseert de huismeester zich? Waarin onderscheidt zij/hij zich van bijvoorbeeld een pedagoog met een organisatorisch-administratieve taak? Moet een directeur van een school dan niet evenveel voorbereidingstijd in een komend schooljaar investeren als een directeur van een observatiecentrum? Bieden niet uitgerkend de vakantieperiodes tijd voor verdieping? Hoeveel zeer kost-

traditionele arbeidsverhoudingen op hun kop. Bij arbeidsconflicten in het onderwijs lijken de inrichtende macht en de werknemer zowat op gelijke voet staan. Door de protectionistische regelgeving ligt de bewijslast duidelijk bij de werkgever. In de algemene arbeidscultuur zullen de volgende voorbeelden dan ook ronduit bevreemdend klinken. Als een leerkracht dronken voor de klas staat, moet de directie dat haast formeel laten bevestigen door een derde, onderwijsgebonden administratie als de Algemeen Geneeskundige Dienst. Bij onenigheid tussen leerkracht en directie kunnen beide partijen een tot de eigen overheid behorende inspectie aanspreken. Als de directie een ontslagprocedure overweegt, moet zij de juiste formele omschrijving vinden voor haar motieven. Zou een pedagogisch-didactische nalatigheid echter ooit voldoende sluitend in administratieve taal gevat kunnen worden? En hoe vindt men de juiste formulering voor cynisme, uitblussing, systematische geplande afwezigheid, afwijzing van de doelstellingen van een school, grofheid tegenover leerlingen, onomkeerbaar autoriteitsverlies, onvoorbereidheid, het debiteren van achterhaalde leerstof, inhoudelijke vervlakking, desinteresse, overtallige bijberoepen?

In zowat elke andere bedrijvigheid zouden

bare uren worden hier bij statuut door de onderwijsoverheid aan de ijle lucht toevertrouwd?

Ik kan ook andere voorbeelden geven, die niet meteen uit mijn eigen ervaring stammen:

- Overal waar PMS (dat onder onderwijs ressorteert) en MST (dat tot de bevoegdheid van volksgezondheid behoort) onder één dak huizen, wordt de sfeer verzuurd door statutaire verschillen. MST-medewerkers krijgen minder loon voor gelijke diploma's en ze moeten meer werken. Hoewel hun statuut past in de algemene maatschappelijke consensus omtrent arbeidstijd, ontstaat bij de MST-medewerkers vooral naijver in de richting van wat - helaas gemeenzaam - een 'beter' statuut genoemd wordt.
- Als GESCO's, die toch door arbeid en tewerkstelling gesubsidiëerd worden, in het onderwijs stappen, genieten zij meteen alle voordelen van het vaste onderwijsstatuut.
- De verworvenheden van het onderwijsstatuut zijn zo diep geworteld dat met gedetacheerden, kabinetsmedewerkers die uit het onderwijs gerecruteerd worden, inspecteurs, een weinig verheffend debat gevoerd moet worden over arbeids- en vakantietijd.

dergelijke zich herhalende vage klachten wellicht aanleiding geven tot gewoon ontslag. Het is aan de directie om in te schatten of een medewerker nog voldoet aan de kwaliteitseisen van de onderneming. Zo nodig is het aan de arbeidsrechtbank, en in verdediging aan de vakbond, om de redelijkheid van deze beslissing te beoordelen. Inrichtende machten van scholen kunnen hun sociaal-wettelijke verantwoordelijkheden echter niet binnen de gebruikelijke arbeidswetgeving nemen. Dat is des te pijnlijker omdat zij geen geweld staal produceren, maar verantwoordelijk zijn voor een degelijke begeleiding van minderjarige leerlingen.

Het is een goede zaak dat willekeur aan werkgeverszijde juridisch afgestraft wordt. De *bineininterpretiering* van de arbeidswetgeving in het onderwijs maakt directies evenwel nodeeloos onzeker. Sommige werknemers achten zich immers van de ene onbenoemde op de andere vastbenoemde dag ontheven van rechtstreekse verplichtingen tegenover hun inrichtende macht. Zij koesteren een onaantastbaarheidswaan die gevoed wordt door hun statuut.

Omwille van het maatschappelijk belang dat aan opvoeding en kennisoverdracht toegekend wordt en ook omwille van de lieve vrede - on-

derwijsstaken liggen gevoelig bij de kinderrijke goegemeente - hebben opeenvolgende politieke verantwoordelijken zich dat statuut, dat zowat alle sociale verworvenheden overtreft, laten aanpraten. Ik zie echter niet in welke buitengewone verdienste leerkrachten zou onttrekken aan de gebruikelijkheden van de algemene arbeidswetgeving. Ik weet het wel: verdedigers van het onderwijsstatuut en de vaste benoeming baseren zich op een aantal mythes, zoals de 'veredelde ethische voortrekkersrol' van de leerkracht, die zij met zorg cultiveren (zie raster).

In tegenstelling tot de minister - althans in zijn officiële verklaring - trek ik de vaste benoeming wel degelijk ernstig in twijfel. De vaste benoeming is een anachronisme. Het onderwijsstatuut moet grondig doorgelicht en opnieuw gedefinieerd worden. Een nieuwe definitie is zelfs een grondvoorwaarde voor meer etik in het lesgeven.

De inrichtende machten moeten herbewakend worden met het gebruikelijke arbeidsrecht. Dat zal hen de mogelijkheid bieden hun verantwoordelijkheid te nemen voor een algemeen geldende kwaliteitszorg, die nu al te afhankelijk blijft van de verdiensten van individuele leerkrachten. Misschien is dit een evenwichtig voorstel: in ruil voor een akkoord over de enveloppes mogen de inrichtende machten terug het volwaardige werkgeverschap en personeelsbeleid opnemen die zo essentieel zijn voor de globale kwalitatieve opwaardering van het onderwijs. In de praktijk komt dat neer op een decentralisatie van de verantwoordelijkheid, die de technische en humane kwaliteiten van de inrichtende macht revaloriseert. Men mag er vanuit gaan dat de leden van de inrichtende macht de hun toegekende eindverantwoordelijkheid onderbouwen met competentie, een objectiverende kijk op de dingen, een sterke bekommernis om het algemeen belang van de organisatie en het welzijn van de medewerkers, integriteit. Decentralisatie zou dus wel eens een bijzonder lonende operatie kunnen zijn.

Uiteraard moeten de handelings- en beoordelingsmarges, via collectieve arbeidsovereenkomsten, voor alle netten gelijk zijn. Voordeelregels per net moeten absoluut worden teruggedron-

Populaire leerkrachtmythes

Leerkrachten zouden het eerste slachtoffer zijn een negatieve tijdgeest, zij zijn permanent overbelast, moeten optornen tegen desinteresse en agressie bij leerlingen, worden ondergewaardeerd en betaald. Waarom stel ik dan vast dat steeds meer vrouwen met kinderen uiterekend voor deze taak kiezen? Dat is geen discriminerende of misogynie opmerking; wél toont het aan dat de keuze voor het onderwijsstatuut een steeds belangrijker rol speelt bij de arbeidsmotivatie.

De leerkracht zou in de eerste plaats gedreven zijn door een levenslange missie, als laatste der onthechten. Het statuut zou niets nastrevenswaardig op zich zijn; hooguit een maturiteitspassage op het rechte pad, een bemoedigend duwtje in de rug. In de realiteit is het statuut voor velen niet alleen een steeds belangrijker element is bij de arbeidsmotivatie, maar bovendien een aansporing om zich - omringd door een muur van zelfbeklag die hen elke oevling met de 38-urige arbeidswereld doet verliezen - nog veeleisender op te stellen.

Het overbektone van de draaglast van de leerkrachten is een psychisch mechanisme met als verdrongen doel de voordelen van hun statuut onbespreekbaar te maken of kritiek erop als lasterlijk of onkies te kunnen afdoen.

gen; gemeenschapsgelden horen binnen herkenbare criteria aangewend te worden.

Zeker werk

Parallel aan de herwonnen verantwoordelijkheid van de inrichtende macht moet worden gezocht naar een *frame* om de werkomstandigheden van de *38 uren-leerkracht* te verbeteren. Dat is niet in tegenspraak met wat ik hierboven heb geschreven.

Mits wettelijke en technische aanpassingen moet het mogelijk zijn elke leerkracht binnen eenzelfde school een volwaardige opdracht aan te bieden. Uiteraard moeten er stringente regels en financiële marges en personeelsmarges uitgewerkt worden, waaraan de inrichtende machten zich te houden hebben. Daarnaast moeten de inrichtende machten echter ook bepaalde interpretatievrijheden krijgen inzake vooropleiding van de leerkracht. Een coherent en vastverbonden leerkrachtencollege biedt de grootste garantie voor geïnspireerd onderwijs.

Als je die zienswijze volgt, hoeft het huidige reffectatie-vangnet niet meer in stand gehouden te worden. Net als de vaste benoeming is de hele

reffectatie-regeling niet meer van deze tijd: het is een schelp, die even beveiligend als bedreigend is. Welk soort loon-/werkzekerheid heeft de leerkracht die willekeurig kan opgeroepen worden voor een geheel vreemde school en dus vandaag in Merksem lesgeeft, morgen vier uur in Borgerhout en donderdag in Morsel?

Ook aan de leerkrachtopleidingen moet gesleuteld worden. Een scholing die voorrang geeft aan het onderwijsberoep, de kunde van het lesgeven, zou borg staan voor een verdere polyvalentie en verruiming zonder inhoudelijk kwaliteitsverlies. Het regentaat kan diplomeren voor 4 vakken, in technische of verwante *clusters* als talen (3 talen) en positieve wetenschappen (wiskunde, scheikunde, fysica) aangevuld met een keuzevak. Naar datzelfde model zouden leerkrachten beroepsgerichte vakken een ruimere opleiding kunnen krijgen die past in het meest actuele repertorium aan vakinhouden voor het secundair onderwijs. De zwaarste technische ingreep moet gebeuren in de licentiaatsopleiding. Reeds vroeger gingen stemmen op om ook op dit niveau de onderwijsprofessie maximaal te valoriseren en de onderwijsoriëntatie reeds vanaf de eerste licentie te onderscheiden van de zuiver wetenschappelijke oriëntatie. De aggregatie zou dan enkel een toegevoegde opleiding worden voor een beperkte groep uit wetenschappelijke keuze. Nog steeds volgens hetzelfde model zou een keuze voor het onderwijs in de licentie een bredere vakinhoud (3 tot zelfs 4 specialisaties in hetzelfde vakgebied) meebrengen en een ruimere aandacht voor didactiek. Een sterk gespecialiseerde vooropleiding van de leerkracht, zoals nu, leidt niet zelden tot een lesinhoud die de petjes van de leerlingen te boven gaat. In het nieuwe model zouden leerkrachten inleveren op toegepaste kennis. Dat zou echter ruimschoots gecompenseerd worden door een degelijke didactiek. Bovendien zal de leerkracht die bij zijn eigen scholing voldoende uitgedaagd werd tot aanpassing, flexibiliteit, research, haast moeiteloos in staat zijn een kennisachterstand op zijn vakgebied aan te zuiveren. Eens de lesopdracht in kaart gebracht, moet de leerkracht door gerichte aandacht, aanvullende vorming en een groeiende ervaring de leerlingen ver voor kunnen zijn; ook

in het vakgedeelte dat in de leerkrachtscholing slechts algemeen of als keuzevak werd behandeld. Uitgerekend het secundair onderwijs verdient bij prioriteit uitstekende lesgevers met een gedegen didactische vooropleiding. Lesgeven is inderdaad een vak apart (waard).

De directie van haar kant moet dan de puzzel samenleggen, vanuit de verplichting volwaardige contracten/opdrachten aan te bieden. Werkbare vaste contracten zijn: deeltijds, drie-vierde, voltijds. Tussenstatuten allerhande ruiken op de één of andere manier naar willekeur.

Het net sluit zich

De minister heeft plechtig beloofd niet te zullen ingrijpen in de structuur van de netten. Wellicht is dat één van de rationele compromissen die hem door zijn wereldlijke raadgevers worden opgelegd. Ikzelf kan in dit artikel echter schaamteloos voor de politieke werkelijkheid uitrijden. De opheffing van de netten is slechts een logisch gevolg van de eenheidsstructuur. Ze zou het onderwijs bovendien terugbrengen tot wat het zou moeten zijn: een verbredend en verbindend leercentrum; géén kweekschool voor onderscheidende ideologieën.

In onze samenleving wordt de heilige vrije keuze van onderwijs gecultiveerd. In een echt pluralistische samenleving zou het niet nodig zijn die vrije keuze te vertalen in een keuze tussen tegenovergesteld-ogende ideologisch georiënteerde voorzieningen. Wettelijke bescherming van minderheden wordt in een democratische samenleving maar nodig, wanneer ideologische machtscentra zich hebben kunnen verankeren in de organisatie van die samenleving. Als die ideologische machtsconcentraties te sterk gaan wegen op de politieke besluitvorming, maken sommige gemeenschappen de fout zich niet te concentreren op het herstel van de objectiviteit van die besluitvorming. In de plaats daarvan gaan zij op kunstmatige wijze machtsevenwichten, compensaties creëren, die na enige decennia onbetaalbaar blijken. Het cultuurpact bijvoorbeeld mag dan een lovenswaardige intentie zijn; iedere *insider* zal erkennen dat het tevens een kramp is. Het onderwijs bezondigt zich in het kwadraat aan dit euvel. Aan de overkant van elk paars huisje,

bij voorkeur in elke gemeente, moet een woonst in oker worden opgetrokken; de school die een kruis in de poort laat beitelen krijgt binnen afzienbare tijd een gevamd leerkrachtenkorps als buur. Het evenwicht, de vrijheid van onderwijs ten dienste.

Vandaag stellen wij vast dat de financiële overschotten zijn opgebruikt. Het is helemaal niet zeker dat we ooit nog in weelde zullen leven. Daarom is het hoog tijd dat we dure, geheel nutteloze, oude tegenstellingen opheffen. Zou het simplistisch zijn te veronderstellen dat ouders in eerste instantie op zoek zijn naar kwalitatief onderwijs en dat zij er - zeker in deze geseculariseerde tijden - het uiterlijke overtuigingsvertoon van de instellingen voor lief bijnemen? Is het werkelijk ondenkbaar dat alle scholen ertoe verplicht worden hun leerlingen toe te laten het moreel onderricht te volgen dat hen nabij is? Is de bewering dat het nettenevenwicht vals is, overdreven?

Dat scholen die zich door kwaliteitsverlies uitgerangeerd hebben en hun leerlingenaantal van 500 naar 60 hebben zien zakken, omwille van ideologische beveiliging in stand moeten worden gehouden, zal door elke vrijdenkende econoom gehoord worden. Goede scholen hebben iets van die beklijvende reclameslogan van GB; zij worden gedragen door kwaliteitsgericht *social profit management*. Ook wanneer hun corporatie wordt opgeheven en zij zich moeten conformeren aan een uniforme reglementering, subsidiëring en basisstructuur, zullen zij gedijen.

Bestuursmatig moet elke inrichtende macht zich in eerste instantie verantwoorden tegenover de basisregelgeving, de minister en diens administratie. Ook in een algemeen geldend regime zullen inrichtende machten in en uit belangengemeenschappen treden, samenwerkingsverbanden aangaan en weer opzeggen; dat is zeer begrijpelijk en vaak zelfs aangewezen. Zolang echter tussen de minister en de inrichtende machten een structureel gelegitimeerde, tussenwet- en tussenwerkgever staat (of die nu ARGO of Guimardstraat heet) blijft de dure belangencultus verzekerd.

Samenwerking onder omslag

Elke onderwijsdeskundige zal wellicht in stilte

met alle aan gang zijnde rationalisering en sympathiseren. De relatieve rust bij de ingrijpende wijzigingen in het lager en hoger onderwijs getuigt van de efficiënte doelgerichtheid van de minister, maar wijst er ook op dat er bij het onderwijscorps een vrij algemene consensus bestaat over de noodzaak aan verheldering en het verwijderen van woekeringen.

De schaalvergrotingen van het hoger onderwijs mogen evenwel onder geen beding model staan voor gelijkaardige objectieven in het secundair onderwijs. In het secundair onderwijs zijn het niet de structuren of het personeel die de grootste aandacht vragen, maar wel de leerling. De leeftijdsgroep van twaalf tot achttien behoort tot de meest kwetsbare, als het aankomt op zelfdefiniëring, bewustmaking van fundamentele levenskeuzen, het voeden van gerichte interesse en maatschappelijke betrokkenheid.

Van de student in het hoger onderwijs mag verondersteld worden dat zijn studiekeuze in functie staat van een inhoudelijk doordenken. Vaak is die keuze reeds professioneel georiënteerd. De kwaliteit van dit onderwijs wordt dan ook in hoofdzaak bepaald door haar inhoud. Democratisering mag daarom nooit gelijkstaan met vervlakkings. Veeleer dan zich te verliezen in een breed spectrumvisie, moeten hogescholen zich specialiseren en centraliseren. Echt wantrouwen in de concurrentiekracht van onze samenleving moeten we koesteren als we er ons toe laten verleiden om elke provincie haar eigen universiteit te gunnen. Even was het bijna zover: de laagdrempelige universiteit om de hoek die daar desnoeds een totale diploma-ontwaardiging voor over had.

De leerling van het secundair onderwijs heeft echter veel méér nodig dan een degelijk inhoudelijk antwoord op de vragen van zijn reeds geprikkelde geest. Hij zoekt beveiligende contouren om te kunnen evolueren; een schoolcultuur die hij moet kunnen (om)vatten, de identificatiewaarde van leerkrachten, algemene definities. De uitstraling, groepssfeer, collectieve engagementen, vorm, huissfeer van een school zijn belangrijke ankerpunten voor de persoonlijkheidsvorming van de leerling.

Samenwerkingsverbanden in het secundair onderwijs horen daarom alleen in het teken te

Personeelsbeleid

Voor een overheid zullen de personeelsnoden van een plaatselijke voorziening steeds een onontwaaarbaar kluwen blijven. Vanuit een eenmalige bevestiging van de onderscheiden personeelskaders kunnen type-kaders/type-enveloppes per school gedefinieerd worden, aanpasbaar volgens vaste criteria op basis van een uitbreiding of vermindering van het leerlingenaantal (dat wellicht de belangrijkste parameter blijft). Het leerkrachtencorps kan zich haast probleemloos steunen op de bestaande klassenormen, al kunnen, ten behoeve van een op de eigenheid van de school gericht personeelsbeleid, flexibiliteiten in onder- en bovengrenzen ingebouwd worden. Vooral in de omkadering zal elke directie gediend zijn met ruimere interpretatiemogelijkheden. Het is aan de overheid te definiëren, na ruime voorafgaande consultatie, welke beroeps categorieën met een onderwijsvoorziening (en eventueel

staan van een beter en economisch meer verantwoord beheer. Beleidsmatig moeten beveiligingen uitgebouwd worden om de autonomie en de eigen cultuur van elke school in het samenwerkingsverband te vrijwaren. Willen we vermijden dat de weg vrijgemaakt wordt voor directies van grote scholengroepen die hun stoutste accaparatieambities willen realiseren, dan moet er een algemene regelgeving komen die pariteiten en gelijkberechtigingsprocedures garandeert. Structuren die de minderheid bij stemming geen enkele kans bieden om hun stempel te drukken op het beleid, zullen veel leerlingen beroven van het onderwijs waar zij het best gedijen. Op beheersniveau daarentegen moet een consensuscultuur geïnstalleerd worden en moet het één-stem-per-voorziening-principe (ongeacht de grootte van de deelnemende partijen) gelden.

In het licht van de enveloppefinanciering verdienen de samenwerkingsverbanden alvast op twee gebieden ruimere bevoegdheden: personeelsbeleid en infrastructuur (zie raster op deze en de volgende bladzijde).

Samenwerkingsverbanden, begrepen als organisch gegroeide beheersorganen par excellence, lenen zich uitstekend tot een rationeel personeels- en infrastructuurbeleid. Samenwerkingsverbanden zijn dus perfect verdedigbaar, mits ze de directies niet met overdreven meerwerk (voornamelijk vergadertijd) opzadelen. In regel zouden een drietal samenkomsten per jaar, waarvan één vergadering met een financiële sleutel-

welk type-onderwijs) geassocieerd kunnen worden.

Dit zal de samenwerkingsverbanden en directies toelaten omkaderingen op maat van elke school te ontwikkelen. Zo zou het ontwikkelen van een gezamenlijk secretariaat of onderhoudsteam ruimte kunnen bieden voor de aanwerving van een pedagoog, een maatschappelijk werker, taakleerkrachten, een logopedist, arbeidsintegratiebegeleiders. De ene school zal graag een kinesist inruilen voor een atletiektrainer, de andere zal twee werkmeesters inleveren voor een econoom of een boekhouder. Ginds is dan weer een crisismanager nodig en twee steden verder zal men opteren voor een interne omscholing van de huismeester tot netwerkbeheerder. De overheid heeft de garantie dat de kosten beheerst worden en de directie/inrichtende macht krijgt de kans, binnen de premissen van het algemeen arbeidsrecht, een kwaliteitsgericht en vernieuwend beleid te voeren.

functie, moeten volstaan.

Eens het samenwerkingsverband op het vlak van het beheer de nodige bedrijfszekerheid heeft gecreëerd - wellicht na verloop van enkele jaren - kunnen en moeten inhoudelijke precisering en structurele vernieuwing aan bod komen. Geheel in de geest van de ministeriële intenties zou een scholengroep een beveiligende *niche* kunnen vormen voor personeelsleden én leerlingen. Precies op de delicate grenzen van kennis en kunde kunnen meer gerichte begeleidingsschema's, met zorg voor continuïteit, een uitval van leerlingen tegengaan. Nabijheid en nauwe betrokkenheid van het met de scholengroep vertrouwde PMS- en revalidatiecentrum en specialistische begeleiding zijn daarbij erg belangrijk.

Een samenwerkingsverband waarin affiniteit is gegroeid, zal tweerichtingsdoorstroming toelaten tussen OV3, OV4 en beroepsonderwijs, beroepsonderwijs en technisch onderwijs, technisch onderwijs en humaniora. Voor kinderen die door ziekte of door sociale, psychische, familiale, trauma-, of verwerkingsproblemen met tijdelijke leerproblemen kampen, kunnen begeleidingsfaciliteiten ingebouwd worden. De focusverbreding zorgt er anderzijds voor dat scholen een minder verkrampde, behoudsgezinde politiek zullen voeren, omdat ze er niet langer vanuit hoeven te gaan dat ze alles moeten kunnen (waardoor jongeren vaak te lang in een te beperkte cirkel gevangen blijven).

Een coherenter onderwijsaanbod zal toelaten

Infrastructuur

Het beheer van de toch omvangrijke budgetten die met schoolinfrastructuurwerken gemoeid zijn, is in handen van verscheidene overheidsadministraties. Voor vele scholen komt de goedkeuring van aanpassingswerken veel te laat, als er al een goedkeuring komt. Ik wens hier niet de minste twijfel te opperen omtrent de kwaliteit, ernst, degelijkheid, objectiviteit van het ambtelijke werk. Door de beperkte budgetten en de grote verscheidenheid aan scholencomplexen kan het echter bijna niet anders dan dat de grote vissen de kleinere opeten. Als een technische school met 3000 leerlingen een vleugel werkhuizen renoveert, wordt meteen een trein andere noden naar een volgend werkjaar gerangeerd. Wat in Brussel airgeconditioneerd en asbestvrij als een laatsterangseuvel wordt begrepen, zorgt misschien in de plaatselijke middenschool reeds geruime tijd voor algehele ontreddeering.

Precies met betrekking tot verbouwingen, infrastructuurwerken,

de onderscheiden leerplannen in hun ware aard te herdefiniëren. De voornaamste taak van het secundair onderwijs is dat het de leerlingen een zo realistisch mogelijke indicatie aanreikt voor hun sociale, professionele, humane, relationele integratie in de samenleving. Ik heb het daarover al eerder gehad in een ander artikel (*Retour à l'école*, in: *Samenleving en politiek*, jg.1/1994, nr.9 - november). Het zou wel eens een geheel foute inschatting kunnen zijn dat opleidingen attractiever worden door een verlaging van de leerdoelen. Zou het oprichten van de secundaire richting 'menschwetenschappen' de sociaal-humane wetenschappen niet een bijzonder slechte dienst hebben bewezen? Tenminste als deze middelbare opleiding menswetenschappen, terecht gevat in de normen van het algemeen secundair onderwijs, bedoeld is als voorbereiding op universitair of hoger niet-universitair onderwijs. Als die hogere opleidingen wensen te waken over hun wetenschappelijk of professioneel élan, maken de afgestudeerde menswetenschappers weinig kans te slagen. Dan is dat alles, in de eerste plaats voor de leerling, zelfbedrog geweest. Hetzelfde geldt voor kunst- en sporthumaniora's, verwarende A2-opleidingen (welke inhoudelijke eisen kan een werkgever aan een A2-opvoeder stellen?), vormingsleergangen en allerhande vormen van privé-onderwijs met een absoluut onduidelijke finaliteit. Misschien hebben een deel van die tussenkwalificaties bestaansrecht, maar dan wel

grote investeringen zou een lineaire betoelaging veel onnodige wachttijd kunnen overbruggen. Een spreiding (volgens vaste criteria) van de verbouwingsgelden over alle scholen kan een onvermoede dynamiek op gang brengen. De redenering is dat alle scholen in Vlaanderen vroeg of laat met infrastructuurwerken te maken hebben en ze bijgevolg als elke goede burger behoedzaam sparen. Ze vertrekt bovendien van de veronderstelling dat degelijk georganiseerde instituten een jaarlijkse zekerheid van 500.000 frank in autonoom beheer verkiezen boven 5.000.000 frank waarvan het onzeker is of de administratie ze binnen twee dan wel binnen acht jaar zal toekennen. Niet weinig inrichtende machten zouden de kans om een gestuurd investeringsplan te ontwikkelen én te concretiseren, niet laten liggen.

Een dergelijk beleid hoeft geen afbreuk te doen aan technische inspecties, openbaarheid van aanbesteding, toezicht op boekhouding en besteding, eventuele renovatieverplichting.

in het technisch onderwijs, met natuurlijke door-groei-kansen naar hoger onderwijs voor de best gekwalificeerden.

In het licht van de onderwijshervorming moeten alle tegemoetkomende, niveau-afzwakkende vormen van onderwijs, alle school-derivaten die zich beter voordoen dan ze zijn, nuchter worden doorgelicht. Om maar één voorbeeld te noemen: het deeltijds onderwijs en de leerovereenkomsten. Het absentisme in deze richtingen moet tot de best bewaarde *dark numbers* uit de statistische geschiedenis van het onderwijs behoren. Het is bovendien zeer de vraag of het verlagen van de lat wel zo motiverend werkt als voorgehouden wordt. Het is wrang te moeten vaststellen dat bedrijven minderwaardige en ongemotiveerde deeltijds lerenden opgedrongen krijgen, terwijl volwaardig afgestudeerden ondertussen naar de werkloosheid worden verwezen.

Als de overheid 'extra-inspanningen' voor kansarmen wenst te leveren, kan ze dat wellicht het best doen door de scholen die zich reeds vandaag gericht voor kansarme jongeren engageren, te honoreren. Die scholen brengen namelijk reeds vele jaren tegen beter weten in extra-inspanningen op.

Als men een volwaardige schoolopleiding wil uitbouwen als voorbereiding op een volwaardige maatschappelijke integratie, moet misschien het oude paard van de koppeling van leer- en schoolplicht maar opnieuw van stal gehaald worden.

De voorwaarde daarvoor is wel dat de scholen uitgerust worden om hun leeropdracht terdege af te werken.

Literaire vrijheid

Dat de aan gang zijnde onderwijshervormingen niet stranden, bewijst dat er een ruime stilzwijgende meerderheid bestaat die de rationaliserings steunt. Vele belangenvrije betrokkenen hopen dat de minister in zijn delicate, autodidactische compromisdiplomatie slaagt. De opeenvolgende stappen in de hervorming getuigen door hun onafwendbare logica en consequenties van coherentie, gerichtheid, zin voor synthese. Deze minister verdient het om zijn toegespitste dossierkennis verder te ontwikkelen. Een gemeenschap mag zich gelukkig prijzen met een kabinet dat de

intenties overstijgt en erin slaagt een herkenbaar beleid te ontwikkelen; met een minister die bereid is zelf gerichte competentie te ontwikkelen.

Voor dit moedige werk zal de minister een politieke machtsbasis moeten vinden die steunt op overtuiging, zodat hij komaf kan maken met een tot op de draad versleten politieke mentaliteit waarbij uit populistisch opportunisme vetes gecultiveerd worden.

Tot slot nog dit: uiteraard gaan de maatregelen die de minister heeft uitgewerkt niet ver genoeg. Ik kan mij veroorloven dat eerlijk en onbevangen te verkondigen, want wat ik hier bedrijf is vrije journalistiek. Dat is een bijzonder comfortabele positie, waarin ik over het wenselijke kan nadenken zonder rekening hoeven te houden met de pragmatische werkelijkheid.